

Nr 46.

Av herrar **Senander** och **Brädefors**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 66, angående kristillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. fl.

Då nu gällande avlöningsreglemente för statstjänstemännen förelåg till behandling i riksdagen motionerade undertecknade om bl. a., att föreskriften om maximeringen av det rörliga tillägget till 15 procent skulle slopas. Vi ansågo det nämligen vara i hög grad oriktigt, att frågan om huruvida och i vilken utsträckning fortsatt dyrtidskompensation skulle utgå gjordes helt beroende av arbetsgivaren-statens godtycke. Vi hade så mycket större anledning att reagera mot tillvägagångssättet som det rörliga tillägget endast avsåg att ge tre fjärdedels kompensation för prisstegringen. När staten alltså redan i avlöningsreglementet föreskrivit en reallönesänkning var det än mera orimligt, att en väg till ytterligare försämring av de anställdas levnadsstandard skulle öppnas genom en föreskrift som överlämnade åt statsmakterna att, sedan index stigit med 20 enheter och dyrtiden följaktligen satt in på allvar, godtyckligt bestämma i saken. Vissa lugnande antydningar beträffande konsekvenserna av en dylik föreskrift invercade inte på vår ståndpunkt i saken, enär vi av erfarenhet visste, att staten tidigare alltid utnyttjat statstjänarnas dyrtidstillägg som en budgetreglerande faktor.

Det förslag som nu föreligger visar att våra farhågor voro berättigade. Nu gällande tre fjärdedels kompensation för dyrtiden föreslås sänkt till halv kompensation. Såsom något slags konsekvens av denna försämring förordas, att index skall stiga med 8 enheter, mot tidigare 4, innan kompensation lämnas, samt att vid fortsatt prisstegring utöver 28 enheter höjning av kristillägget skall komma till stånd tidigast vid det kvartalsskifte som inträffar sex månader efter det, vid vilket index nått upp till 128. Tidigare var intervallen 3 månader. Ett s. k. rensat index, som ger spelrum för de mest vittgående manipulationer med levnadskostnadsberäkningen, skall läggas till grund för kompensationsberäkningen. Slutligen förutskickas, att skatterna vid fastställandet av den fortsatta prisstegring, som är en förutsättning för kristilläggets höjning från 4 till 8 procent, kan komma att »rensas ut» ur beräkningsgrunderna. Mönsterarbetsgivaren staten står alltså i begrepp att brutalt utnyttja den genom maximeringen av det rörliga tillägget uppkomna möjligheten att försämma statstjänarnas levnadsstandard.

Motiveringen härför uppges vara, att »stegringen i levnadskostnaderna väsentligen har sin grund i sämre försörjningsvillkor för folket i dess helhet», och »att en fortgående höjning av inkomsterna i pengar för den ena eller andra betydande befolkningsgruppen under sådana förhållanden får anses innebära risker för en inflationsartad prisutveckling».

Denna motivering är icke ny. Den har tidigare flitigt utnyttjats som maskering för försöken att vältra krisens bördor över på de sämst ställda befolkningsgrupperna. Genom nationalekonomiska hokus-pokus söker man skapa den orimliga föreställningen, att en sänkning av de arbetande massornas levnadsstandard är till fördel för samhället och folket i dess helhet. I sådant syfte frammana de nationalekonomiska illusionisterna ofta inflationsspöket, vilket får spela rollen av det större onda, som blir oundvikligt, därest de arbetande kräva »en fortgående höjning av inkomsterna i pengar».

Vi tveka inte att beteckna denna trafik som ett bedrägeri. Inflationsfaran ligger inte däri att de lägre tjänstemännen och arbetarna få den dyrtidskompensation som kan hjälpa dem att hålla nöden borta från sina hem, utan i de väldiga utgifter till improduktiva ändamål, framförallt de omfattande rustningarna, som staten utan större betänkligheter påtagit sig.

Det är för övrigt uppenbart, att det sedan åtskillig tid tillbaka pågår en »inflationssartad prisutveckling». Om orsakerna härtill skola vi inte i detta sammanhang uttala oss. Vi nöja oss med att fastslå, att den icke kan ha förorsakats av de dyrtidstillägg, som utgå åt lägre tjänstemän och arbetare. Det enkla faktum att dessa tillägg utbetalas till följd av en redan inträffad prisstegring och därför givetvis icke kunna vara orsak till densamma, går icke att bortförklara. Det är inte dyrtidstilläggen som orsakar prisstegringen utan tvärtom.

Att man även på sakkunnigt borgerligt håll reagerar mot dessa nationalekonomiska dimbildningsförsök, visas av uttalanden som vid ett par nyligen hållna föreläsningar fällts av byrådirektören i socialstyrelsen, Tor Jerneman. Han yttrade bl. a.:

»Det bedrives en intensiv agitation under vetenskaplig täckmantel för att visa fram att indexlönerna skapa inflation. Detta är lika oriktigt som att påstå, att den sista godsvagnen i ett järnvägståg skjuter lokomotivet.»

Det är betecknande, att inflationsfaran så flitigt utnyttjas som skrämselföremål samtidigt som regeringen i sina händer har en maximiprislag, med vilken, enligt uppgift, inflationen skulle kunna hejdas. Denna lag har emellertid hittills inte kommit till användning. Däremot har regeringen utan särskild lagstiftning engagerat sig för att sätta maximipris på arbetskraften, vilket inte minst den här behandlade propositionen visar. Detta avslöjar vad det rör sig om. Inflationshotet tjänar syftet att förmå arbetare och andra löntagare att frivilligt underkasta sig en maximering av priset på deras arbetskraft och därmed en sänkning av levnadsstandarden, medan prisstegringen ohämmat får fortgå.

Motiveringen för en sänkning av de *lägre* statstjänarnas levnadsstandard är sålunda ohållbar. Levnadsstandarden är redan så låg, att det enbart av denna anledning borde vara angeläget för statsmakterna att ej sänka densamma. Däremot äro de högre tjänstemännen i allmänhet i stånd att bringa offer på samhällslandans altare. Propositionen om kristillägg tyder dock knappast på att de högre tjänstemännen skulle få »dela krisbördan». Visser-

ligen få de samma reducering på dyrtidskompensationen som de lägre befattningshavarna. Men de ha i gengäld fått en förbättring gentemot vad tidigare varit fallet därigenom, att den begränsning av rätten till dyrtidstillägg som ligger i avlöningsreglementets föreskrift att rörligt tillägg inte får utgå på den del av lönen som överstiger 900 kronor i månaden bortfallit. De högre tjänstemännen synas alltså erhålla kristillägg på hela lönen. Detta förhållande är ytterligare ägnat att belysa den reaktionära karaktären av de principer som ligga till grund för propositionen.

På grund av vad vi här anfört få vi hemställa,

att riksdagen måtte besluta sådan ändring av de i Kungl. Maj:ts proposition nr 66 angivna riktlinjerna för kristillägg, att desamma bringas i överensstämmelse med avlöningsreglementets föreskrifter beträffande rörligt tillägg, dock med den skillnaden, att kristillägg icke får utgå på den del av befattningshavares lön som överstiger 500 kronor per månad.

Stockholm den 3 december 1940.

K. E. Senander.

J. H. Brädefors.